

DEFINING “TEACHER-STUDENT” RELATIONSHIP STYLE IN HIGHER MEDICAL SCHOOLS

Hristina Milcheva

Faculty of Medicine, Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria, hristina.milcheva@trakia-uni.bg

Abstract: The Higher Medical School (VMU) can be considered as a complex interpersonal system, which is characterized by a peculiar specificity of the relationships in it. Mastering the medical profession is a long and complex process, during which trainees and trainers enter into certain professional relationships. Pedagogical activity at VMU is determined by a number of its main characteristics, which derive from the purpose and tasks, from the main means by which it is realized, from the peculiarities of its object, as well as the environment in which it takes place.

The object of the pedagogical activity places the teachers in special ethical and deontological relations, requiring for the behavior such biosocial values and norms that overlap with those of the medical specialist and the teacher.

During the training, the students, along with the necessary professional competences, also develop personal qualities necessary for the profession. In this sense, the personality of the teacher and the style of relationships with students is of primary importance for their formation as individuals. It is important for the teacher at Higher Medical School to know the specifics of individual relationships, their norms and deviations, in order to be able to influence them. The European and national Strategies in the field of education and development define the new vision for professional competence, which "acquires the status of an integral characteristic of the person, with the ability and willingness to independently solve professional problems and tasks, in real situations of professional activity". Purpose of the study: to analyze some more important relationships between teachers and students, based on which to determine the style of relationships in education at Higher Medical School. The opinion of 45 teachers (professors, associate professors, assistant professors) from the Medical Universities in the country, who are directly involved in the training of students with medical specialties, was studied. A modified Test for university teachers was used to determine the "teacher-student" relationship in the learning process, completed anonymously, on a voluntary basis. The test contains 14 questions with 4 answer options each, and 9 of the questions can have more than one answer option. Results and discussion: The teacher is the main person forming the personality of the medical specialists. He constantly enters into relationships, both with his colleagues and with the working medical specialists from the practical training bases, with the patients, with the students and their relatives, as well as with non-physicians. Any deviation from the norms of ethical behavior can affect both the relationship in the triad - "educator-patient-student" and affect the style of the relationship. The results of the conducted Test show that more than half of the studied teachers (55% n 25) at Higher Medical School adhere to the democratic style of relationships, about ¼ 26% n 12 show a liberal style of relationships, and 20% n 9 show a mixed (flexible) style of relationship with students depending on the specific situation. Conclusion. The relationships in the interpersonal system of VMU are of particular importance, not only for effective pedagogical activity, but also for the overall development and improvement of the personalities of students and trainees. Compliance with ethical principles and norms in relationships is the duty of all participants in the educational process. The teacher's role is to apply an adequate style of behavior to resolve problem situations and to be an example of ethical behavior.

Keywords: relationships, ethics, style, training, medical school

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА СТИЛА НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА „ПРЕПОДАВАТЕЛ-СТУДЕНТ“ ВЪВ ВИСШЕТО МЕДИЦИНСКО УЧИЛИЩЕ

Христина Милчева

Медицински факултет, Тракийски университет, гр. Стара Загора, България,

hristina.milcheva@trakia-uni.bg

Резюме: Висшето медицинско училище (ВМУ) може да се разглежда като сложна интерперсонална система, която се характеризира със своеобразна специфика на взаимоотношенията в нея. Педагогическата дейност във ВМУ се определя от редица нейни основни характеристики, които произтичат от целта и задачите на изпълняваната, от основните средства с които тя се реализира, от особеностите на нейния обект, както и средата в която протича. Обектът на педагогическата дейност, поставя преподавателите в особени етико-деонтологични отношения, изискващи за поведението такива биосоциални ценности и норми, които се

препокриват с тези на медицинския специалист и педагога. По време на обучението се формират у студентите, наред с необходимите професионални компетенции, и личностни качества, необходими за професията. В този смисъл личността на преподавателя и стилът на взаимоотношения със студентите е от първостепенно значение за формирането им като личности. Важно за преподавателя във ВМУ е да познава спецификата на отделните взаимоотношения, техните норми и отклонения, за да може да им влияе. Европейските и националните Стратегии в областта на образованието и развитието определят новата визия за професионалната компетентност, която „придобива статут на интегрална характеристика на личността, със способност и готовност да решава самостоятелно професионални проблеми и задачи, в реални ситуации на професионалната дейност“. **Цел на проучването:** да се анализират някои по-важни взаимоотношения между преподаватели и студенти, въз основа на които да се определи стилът на взаимоотношения при обучението във ВМУ. Проучено е мнението на 45 преподаватели (професори, доценти, асистенти) от Медицинските университети в страната, които са пряко ангажирани с обучението на студенти с медицински специалности. Използван е модифициран **Тест за университетски преподаватели, за определяне на взаимоотношенията „преподавател-студент“ в учебния процес**, попълнен анонимно, на доброволен принцип. Тестът съдържа 14 въпроса с по 4 възможности за отговор, като на 9 от въпросите могат да бъдат посочени повече от една възможност за отговор. **Резултати и обсъждане:** резултатите от проведения Тест показват, че повече от половината от изследваните преподаватели (55% n 25) във ВМУ се придържат към демократичния стил на взаимоотношения, около ¼ 26% n 12 проявяват либерален стил на взаимоотношения, а 20% n 9 проявяват смесен (гъвкав) стил на взаимоотношения със студентите в зависимост от конкретната ситуация. Взаимоотношенията в интерперсоналната система ВМУ са от особена важност, не само за ефективна педагогическа дейност, но и за цялостното развитие и усъвършенстване на личностите на обучавани и обучаеми. Спазването на етичните принципи и норми при взаимоотношения е задължение на всички участници в учебния процес. Ролята на преподавателя е да прилага адекватен стил на поведение за разрешаване на проблемните ситуации и да бъде пример за етично поведение. **Ключови думи:** взаимоотношения, етика, стил, обучение, висше медицинско училище

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Висшето медицинско училище (ВМУ) може да се разглежда като сложна интерперсонална система, която се характеризира със своеобразна специфика на взаимоотношенията в нея. Овлавяването на медицинската професия е продължителен и сложен процес, през време на който, обучавани и обучаващи влизат в определени професионални взаимоотношения. По време на обучението у студентите се формират професионални компетенции и личностни качества, необходими за професията. Личността на преподавателя и стилът на взаимоотношения със студентите е от първостепенно значение за формирането им като личности. Важно за преподавателя във ВМУ е да познава спецификата на отделните взаимоотношения, техните норми и отклонения, за да може да им влияе. Педагогическата дейност във ВМУ се определя от редица нейни основни характеристики, които произтичат от целта и задачите, от основните средства, с които тя се реализира, от особеностите на нейния обект, както и средата в която протича. Обектът на педагогическата дейност (човекът) поставя преподавателите в особени етико-деонтологични отношения, изискващи за поведението такива биосоциални ценности и норми, които се покриват с тези на медицинския специалист и педагога (8). Специфична характеристика на педагогическото и андрагогическото взаимодействие, във висшето медицинско училище е неговата триизмерна субектност: преподавател, студент, пациент (4). Персоналната триада „преподавател-пациент-студент“ се приема за класическа при обучението на медицинските специалисти. Присъствието на пациента като трета страна на учебния процес е една от най-важните специфики на обучението във ВМУ. Това налага спазването на определени етични норми на поведение, както от преподавателите, така и от студентите, затова етиката и деонтологията са важен елемент съпътстващ обучението (2,3). Студентите се обучават в холистичен подход към здравето и човека, т.е. да го възприемат като личност с всички негови качества и проблеми, а не само тези, свързани с конкретно заболяване. Те усвояват компетенции и овладяват умения за изразяване на емпатия (1). В този смисъл поведението и личността на преподавателя са важни фактори за формирането им като емоционално интелигентни личности с емпатична нагласа (8).

Една от основните функции на преподавателя във ВМУ е висшето медицинско училище е регулиращата, която е свързана е с регулирането на отношения и решаването на конфликти между студенти; между преподаватели и студенти; между студенти и пациенти и т.н. (4). Всяко отклонение от нормите за етично поведение при участниците в нея, може да повлияе върху стила на взаимоотношенията (7,8). Стилът на взаимоотношенията се проявява и при стилът на преподаването, тъй като е свързан с поведението на преподавателя, компетентността му и неговите личностни качества. В научната литература са описани

разнообразни методики за определяне на стила на преподаване и стила на учене, но за определяне на стила на взаимоотношения, те са ограничени (5, 6, 12,13,14,15). Стилът на преподаване е свързан с "поведението, което преподавателя проявява в процеса на обучение и повлиява съществено реализирането на преподаването, като му придава своеобразие и уникалност (5). Стилът на преподаване е „съчетание от специфични личностни качества, психолого-педагогическа подготовка и компетентност в определена научна област(6). Европейските и националните Стратегии в областта на образованието и развитието определят новата визия за професионалната компетентност, която „придобива статут на интегрална характеристика на личността, със способност и готовност да решава самостоятелно професионални проблеми и задачи, в реални ситуации на професионалната дейност“ (9,10). Повишават се изискванията към преподавателите и към студентите, и по отношение на научно-изследователската дейност (11).

В нашето изследване разглеждаме конкретно взаимоотношенията „преподавател-студент“ като основният акцент е върху професионализма, етиката и емпатията. За по-обективно отчитане на взаимоотношенията в хода на учебния процес сме проучили мнението на преподавателите, въз основа на анонимно анкетно проучване на доброволен принцип посредством попълване на модифициран Тест за университетски преподаватели.

2. ЦЕЛ НА ПРОУЧВАНЕТО

Да се анализират някои по-важни взаимоотношения между преподавателите и студентите, въз основа на които да се определи стилът на взаимоотношения при обучението в МВУ.

3. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Анонимно анкетиране на доброволен принцип

Проучено е мнението на 45 преподаватели (професори, доценти, асистенти) от ВМУ в страната, пряко ангажирани с обучението на студенти с медицински специалности. Използван е модифициран **Тест за университетски преподаватели, за определяне на взаимоотношенията „преподавател-студент“ в учебния процес**, съдържащ 14 въпроса с различна насоченост на съдържанието и с по 4 възможности за отговор, като 9 от въпросите предполагат повече от една възможност за отговор.

4. РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Анализът на резултатите от попълнените Тестове показват различни вариации на получените отговори. По отношение на насочеността на съдържанието по всеки въпрос се наблюдава следното разпределение.

Първият въпрос е насочен - към „неподготвените“ студенти за практически занятия и отношението на преподавателя към тях - преобладаващи отговори във вариация Г, следвани от вариация В; вторият въпрос – към студентите, при които липсва мотивация, желание и интерес да се обучават - преобладаващи отговори във вариация Г, следвани от вариации Б и В; третият въпрос – към студентите с отсъствия, и нежелание да работят в час, както и евентуални пречки, които могат да възникнат в хода на учебното занятие - преобладаващи отговори във вариация Г, следвани от вариация В; четвъртият въпрос - към типа на взаимоотношенията „преподавател-студент“ - преобладаващи отговори във вариация – Г, следвани от вариация А ; петият въпрос – към коректността на студентите спрямо преподавателя - преобладаващи отговори във вариация В; шестият въпрос – към „деструктивния“ тип студенти - преобладаващи отговори във вариация Г, следвани от вариация В; седмият въпрос – към неформалните събития в учебното ежедневие - преобладаващи отговори във вариация В, следвани от Б и А; осмият въпрос - към „любознателния“ тип студенти - преобладаващи отговори във вариация В, следвани от вариация Г; деветият въпрос – към студентите със „затруднения“ при усвояването на учебното съдържание, преобладаващи отговори във вариация Г, следвани от вариация Б и В; десетият въпрос – към отношението на студентите към пациента - преобладаващи отговори във вариация Г, следвани от вариация Б и В; единадесетият въпрос – към толерантността на преподавателя към студентите - преобладаващи отговори във вариация Г, следвани от вариация Б; дванадесетият въпрос – към „недоволните“ студенти - преобладаващи отговори във вариация Г, следвани от вариация Б; тринадесетият въпрос – към „критикуващите“ студенти - преобладаващи отговори във вариация Г; и четиринадесетият въпрос – към студентите, допускащи грешки в хода на учебното занятие - преобладаващи отговори във вариация В, следвани от вариация Б и Г (**Табл.1**).

Табл. 1 Разпределение на отговорите от Теста за университетски преподаватели

Въпроси/Вариации	А	Б	В	Г	Общо
1	n 0	6% n 3	15% n 7	76% n 34	97%
2	8% n 4	13% n 6	11% n 5	77% n 35	109%
3	n 0	4% n 2	18% n 8	62% n 28	84%
4	31% n 14	4% n 2	76% n 34	n 0	111%
5	8% n 4	n 0	80% n 36	4% n 2	92%
6	n 0	n 0	31% n 14	73% n 33	104%
7	18% n 8	20% n 9	57% n 26	8% n 4	103%
8	n 0	4% n 2	53% n 24	42% n 19	99%
9	4% n 2	35% n 16	20% n 9	62% n 28	121%
10	n 0	33% n 15	27% n 12	46% n 21	106%
11	n 0	48% n 22	2% n 1	58% n 26	108%
12	4% n 2	2% n 1	87% n 39	18% n 8	111%
13	n 0	4% n 2	4% n 2	91% n 41	99%
14	n 0	20% n 9	73% n 33	15% n 7	108%

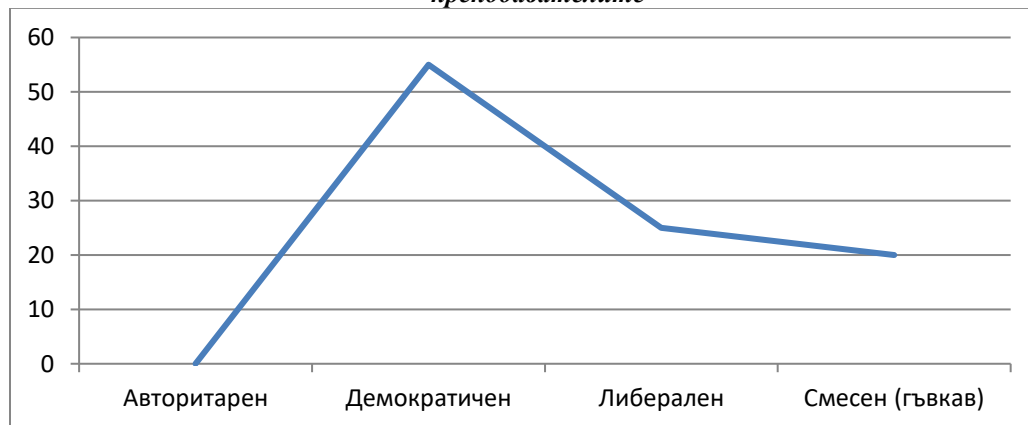
Анализът на отговорите на посочените въпроси със съответните вариации по тях, дават възможност да се определи индивидуалният стил на всеки преподавател, при взаимоотношенията “преподавател-студент“ (Табл. 2, Фиг. 1).

Табл. 2 Определяне на стила на взаимоотношения, според отговорите на преподавателите

Стил на взаимоотношения	Преобладаващи отговори А И Б с превес на А	Преобладаващи отговори В И Г с превес на В	Преобладаващи отговори В И Г с превес на Г	Разнородни отговори
Авторитарен	n 0			
Демократичен		55% n 25		
Либерален			25% n 11	
Смесен (гъвкав)				20% n 9

От таблица 2 се вижда, че въз основа на преобладаващите вариации при отговорите на всеки преподавател може да се определи и неговият стил при взаимоотношенията със студентите в хода на учебния процес. Процентното разпределение на преобладаващите вариации при 14 – те въпроса от Теста, е в полза на демократичния стил на взаимоотношения (55%) при повече от половината изследвани преподаватели. Следва групата на преподавателите, прилагащи либерален стил на взаимоотношения със студентите (25%), които формират ¼ от изследваната извадка респонденти, и почти толкова (20%) от респондентите, при които не е категорично очертан стила, а се определя като смесен или гъвкав. Визуално процентното разпределение на стиловете е представено на **Фиг. 1**.

Фиг. 1 Процентно разпределение на стиловете на взаимоотношения, според отговорите на преподавателите

4. ИЗВОДИ

- Определянето на стила на взаимоотношенията при учебния процес във ВМУ е насочващо и с предполагаем характер изследване. Приложеният Тест за университетски преподаватели очертава само обща рамка на взаимоотношенията между преподавателите и студентите, но не включва всички потенциални професионални ситуации, които могат да възникнат в реалната практика.
- Според получените резултати от Теста се очертават пробладаващи вариации на отговорите, които дават възможност за определяне на три стила на взаимоотношения в учебния процес: демократичен стил за 55% от изследваните; либерален стил за 25% от изследваните и смесен (гъвкав) стил за 20% от респондентите.
- Прилагането на разнообразни методики за определяне на стила на взаимоотношенията в процеса на обучение и факторите, които ги обуславят, би спомогнало за ясно диференциране на различните стилове, както и за повлияването им при определени работни ситуации.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Взаимоотношенията в интерперсоналната система ВМУ са от особена важност, не само за ефективна педагогическа дейност, но и за цялостното развитие и усъвършенстване на личностите на обучавани и обучаеми. Спазването на етичните принципи и норми при взаимоотношенията е задължение на всички участници в учебния процес. Ролята на преподавателя във ВМУ е да прилага адекватен стил на поведение за разрешаване на проблемните ситуации и да бъде пример за етично поведение.

ЛИТЕРАТУРА

- Балканска, П. (2010). Емпатично поведение в медицинската практика, учебник по Медицинска педагогика, под редакцията на Попов Т., съавтори, Медицинска педагогика изд. Екс-прес, Габрово, 2010 г., с.203 – 215
- Воденичаров, Ц. и кол. (1997). „Ръководство по медицинска етика”,
- Воденичаров, Ц., Митова, М., & Младенова, С. (2001). „Медицинска педагогика”, Артик
- Грудева, М. (2020). Съвременни ориентири на педагогическата и андрагогическата подготовка, академична лекция, Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна
- Калоянова, Н. (2012). Стил на преподаване – резултати от изследване, сп. Управление и образование, том 8, кн. 2, 2012г.
- Клисаров, Ю. (2018). Диагностика на стила на преподаване, Известия на Съюза на учените, Сливен, том33,(2),2018 http://tusliven.com/sub/documentation/spisanie_tomove/ASU_tom33_2_2018.pdf
- Милчева, Хр. (2007). „Етико-деонтологични аспекти на обучението, монография, изд. КОТА, ISBN 978 954 305 2288, Стара Загора, с. 96, монография
- Милчева, Хр. (2006). Взаимоотношенията в Медицинския колеж в етико-деонтологичен аспект, сп. Здравни грижи, кн.1, ISSN 1312-2592, с. 20-26
- Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж „Европа 2020“, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=LEGISSUM:em0028>
- Националната стратегия за учене през целия живот, България, 2020, <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=88087>. Стратегията за развитие на висшето образование в Република България (2021- 2030) <https://web.mon.bg/bg/143>
- Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2017-2030 <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1231>
- Cavanagh, S. J., & Coffin, D.A. (n.d.). Matching instructional preference and teaching styles: a review of the literature, [https://doi.org/10.1016/0260-6917\(94\)90112-0](https://doi.org/10.1016/0260-6917(94)90112-0)
- Karimi Moonaghi, H., Dabbaghi, F., & Oskouie, S. F. (n.d.). Teaching style in clinical nursing education: A qualitative study of Iranian nursing teachers' experiences <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2009.01.016>
- Santhamma, J., D'Amorea, A., & Theda, T. (n.d.). Learning preferences of first year nursing and midwifery students: Utilising VARK, <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2010.08.008>
- Schaefer, K. M., & Zygmunt, D. (2003). Analyzing the Teaching Style of Nursing Faculty, *Does It Promote a STUDENT-CENTERED OR TEACHER-CENTERED Learning Environment?*, Nursing Education Perspective: [September 2003 - Volume 24 - Issue 5 - p 238-245](#)